

СВІТОВІ ВІЙНИ ТА ВІЙСЬКОВІ КОНФЛІКТИ ХХ–ХХІ СТ.: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Сім'ян В. М.

Науковий керівник – к. філол. н., доц. Явтушенко В. М.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)
E-mail: d_us@ukr.net

Анотація. У роботі висвітлюються ключові військові події, які вплинули на історію України протягом ХХ–ХХІ ст. Починаючи з Першої світової війни та громадянської війни в 1917–1921 рр., аналізуються події Другої світової війни, окупація та Голокост на території України. Розглядається також пострадянський період, зокрема роль України в Холодній війні та проголошення її незалежності у 1991 р. Акцент робиться на сучасних викликах, таких як Кримська криза та військовий конфлікт на Донбасі, які визначають політичний та соціокультурний контекст України у ХХІ ст.

Ключові слова: революційний рух, український народ, національна свідомість, Друга світова війна, незалежність, становлення сучасної незалежної держави, Чорнобильська катастрофа, окупація, російська воєнна агресія

Український народ протягом минулого століття та на початку теперішнього переживає значні випробування. Світові війни та воєнні конфлікти, на жаль, стали не лише экзаменом на стійкість та витримку українського народу, але й формувальниками його національної самосвідомості та культурної ідентичності. Кожен воєнний період став тлом для виявлення надзвичайної сили духу та великої готовності гідно зустріти небезпеку. Чи то в епоху революційних подій початку ХХ ст., чи в героїчних днях Другої світової війни, чи в сучасних випробуваннях воєнної агресії росії – історія України ввібрала в себе безмежний резерв сили та невгамовної жаги до вільного існування. Трагічні національні втрати від агресії та окупації, а також героїчний спротив у боротьбі за свободу та незалежність роблять історію українського народу особливою. Кожен розвиток конфліктів став потребою для українців висловлювати свою тверду волю до справедливості та гідності.

Україна була в центрі важливих подій під час Першої світової війни, коли територія, що належала нашій державі, була поділена між Австро-Угорською та Російською імперіями. Це призвело до серйозної гуманітарної кризи, яка спричинила масове переміщення. Формування різних сил на політичному фронті України підштовхнуло до численних протиріч в українському національному русі. Участь українців у західних арміях сформувала їхні політичні переконання та ідеологію. Зросла культурна і національна самосвідомість українців, але відродження України зазнало й труднощів. У міжвоєнні роки були спроби створити власну державу, але вони були короткочасними і завершилися встановленням радянського режиму, що вплинуло на українське суспільство та політичний устрій регіону. Комуністичний режим змінив хід подій та визначив довгий період радянської історії України, який тривав до кінця ХХ століття.

Під час радянсько-польської війни 1920–1921 рр. Україна опинилася між двома великими державами – радянською росією та Польщею, що претендувала на її територію. Контекст конфлікту формувався територіальними та ідеологічними відмінностями, особливо після закінчення Першої світової війни, об'єднання Східної та Західної території України. У цьому контексті виникло протистояння між більшістю українського населення, яке прагнуло незалежності, та амбіціями радянської росії та Польщі – встановити свій вплив. Важливими аспектами конфлікту були радянські спроби поширити революційні ідеї в Україні та протистояння з польськими військами. Підсумком війни стало підписання Ризького миру 1921 р., який окреслив кордон між Польщею та радянською росією і поставив частину України під контроль радянської влади.

Під час Другої світової війни (1939–1945) Україна стала ареною складних і важливих подій. Територія країни пережила радянську окупацію в 1939 р. в рамках пакту Молотова-Ріббентропа, а потім стала об'єктом нацистського вторгнення в 1941 році. Передував всьому цьому Голодомор 1932–1933 рр., спричинений політикою радянської влади, що призвело до масового голоду та вимирання населення. Мільйони українців брали участь у бойових діях, перебуваючи в лавах Червоної Армії та національних формуваннях на різних фронтах. Під час війни в Україні проводилися масові розстріли, депортації та створювалися концтабори. Підпільну боротьбу вели різні організації, зокрема Українська Повстанська Армія (УПА), яка чинила активний опір радянській та нацистській окупації.

Після завершення війни, Україна стала республікою в складі відновленого Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР). Весь цей період визначив складні випробування та важливі події, що сформували траєкторію розвитку країни у післявоєнний період.

На жаль, Друга світова війна не навчила людей жити мирно, тому почалася Холодна війна, під час якої (1947–1991) Україна входила до складу Радянського Союзу. У цей період територія стала плацдармом політичних репресій, індустріалізації та екологічних проблем. Українці, незважаючи на обмеження, проявляли національну свідомість. Чорнобильська катастрофа, яка сталася у 1986 році, визначила не лише серйозний екологічний вплив, але й стала однією з найбільших техногенних катастроф в історії людства. Внаслідок вибуху на четвертому енергоблоці Чорнобильської атомної електростанції, великі маси радіоактивних речовин потрапили в атмосферу та розносилися по території не лише України, але й інших країн Європи. Ця трагедія мала глибокі наслідки для довкілля та здоров'я людей. Величезні площі земель залишилися забрудненими радіоактивними речовинами, що спричинило значні екологічні проблеми. Внаслідок катастрофи були евакуйовані тисячі людей. Минуло багато років після аварії, а й донині частина території України залишається в зоні високого радіаційного забруднення. Наслідки Чорнобиля також вплинули і на галузі сільського господарства та продовольства, вимагаючи великих зусиль для рекультивациі та контролю за якістю продуктів. Ця катастрофа визначила не лише екологічний ландшафт регіону, але й національну та міжнародну увагу до безпеки ядерних енергетичних установок і відповідних заходів у разі аварій. В останні роки холодної війни спроби демократизації і кризи підштовхнули країну до змін. Загалом, холодна війна визначила складний контекст для

України, який вплинув на її подальший розвиток та шлях до незалежності 1991 р.

Стосунки між росією та Україною стали ще більш складними та напруженими, особливо у зв'язку з низкою подій, що відбулися протягом останніх десятиліть після отримання незалежності. Важливим етапом у цьому конфлікті була ситуація із Януковичем, який скасував угоду про асоціацію з Європейським Союзом у 2013 році, що спричинило протести в Україні та кризу у відносинах між країнами. Зокрема, в 2014 р. росія взяла на себе контроль над Кримом після контрверсійного референдуму, який був визнаний багатьма країнами як нелегітимний. Це призвело до введення санкцій щодо Росії та засудження соціальними та політичними лідерами багатьох країн. Крім того, ситуація на сході України, зокрема в Донецькій та Луганській областях, стала вкрай складною з моменту оголошення незалежності певних регіонів та підтримки з боку росії. Збройні конфлікти та окупація частини території призвели до значного загострення відносин між двома країнами та викликали обурення світової спільноти. Треба відзначити, що велика частина міжнародного співтовариства визнає незалежність та територіальну цілісність України та вважає дії росії порушенням міжнародного права. Спроби вирішення конфлікту за допомогою міжнародних переговорів і дипломатії продовжуються, але поки що не ведуть до повного врегулювання ситуації. За останні роки важливішим етапом у відносинах стала роль міжнародних посередників, спрямованих на вирішення конфлікту, а також національні та міжнародні зусилля у підтримці та захисті суверенітету України.

На сьогоднішній день росія під надуманим приводом розпочала повномасштабне воєнне вторгнення в Україну. Це стало величезною трагедією для мільонів українців та спричинило консолідацію суспільства для боротьби з загарбником.

Боротьба за свободу та незалежність є невід'ємною частиною історії та духу нашого народу. Нинішня ситуація в Україні визначена твердим прагненням до самостійності та відсутністю бажання визнавати «старшого брата», який намагається зазіхнути на суверенітет України. З історичного погляду український народ, пройшовши численні випробування, завжди виявляв внутрішню силу та волю до вільного самовизначення. Сьогодні ми стаємо свідками і активними учасниками подій, спрямованих на захист своєї країни від будь-яких невиправданих втручань та посягань.

Список використаних джерел

1. Власов В. С., Кульчинський С. В., Панарін О. Є. Історія України : комплексне вид. Київ : Літера ЛТД, 2021. 512 с.
2. Учасники проектів Вікіпедія. Список війн ХХ століття – Вікіпедія. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_війн_XX_століття (дата звернення: 03.12.2023).
3. Subtelny O. Ukraine: a history. 4th ed. London : Toronto Buffalo London, 2009. 632 p.